ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

εορταστικής εκδήλωσης για την επέτειο της 25ης Μαρτίου 1821

Παρασκευή 24 Μαρτίου 2006

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Της εορταστικής εκδήλωσης
για την επέτειο της 25ης Μαρτίου 1821

Βουλή των Ελλήνων

Παρασκευή 24 Μαρτίου 2006

Στο εξώφυλλο: *Σάλπιγξ Ελληνική*, αρ. 1, 1η Αυγούστου 1821.

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Τη Υπερμάχω

Προσφώνηση
του *Ιωάννη Σιαμπάνη*
Προέδρου του Συλλόγου των Υπαλλήλων της Βουλής

Ομιλία
της *Έλλης Δρούλια Μητράκου*
Βιβλιοθήκη της Βουλής
Θέμα: «Ο Τύπος στην Ελληνική Επανάσταση, 1821-1828»

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Παιδιά της Σαμαρίνας

Στην βρύση στα Τσερίτσενα

Χαρά που έχουν τα βουνά

Ο Γεροδήμος

Ο ήλιος και εάν βασίλεψε

Εθνικός Ύμνος

Χορωδία: Μουσικό Σχολείο Βαρθολομιού, Νομού Αχαΐας

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

Κυρία Πρόεδρε της Βουλής των Ελλήνων,
Κύριοι Αντιπρόεδροι,
Κυρίες και κύριοι Εκπρόσωποι των Κομμάτων,
Κυρίες και κύριοι Βουλευτές,
Κύριε Γενικέ Γραμματέα,
Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,

Όπως κάνει τόσα χρόνια τώρα με συνέπεια, ο Σύλλογος των Υπαλλήλων της Βουλής των Ελλήνων, διοργάνωσε και φέτος την εορτή για την επέτειο της Εθνικής μας Εορτής, της πιο σημαντικής από όλες, μιας και σαν σήμερα εορτάζουμε την κατάκτηση του πολυτιμότερου αγαθού, της Ελευθερίας μας.

Ο εορτασμός του Αγώνα της Ανεξαρτησίας του 1821 είναι η παλαιότερη εθνική επέτειος του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Η ημέρα της 25ης Μαρτίου εορταζόταν ανεπίσημα και πριν από το 1833, ως συμβολική ημερομηνία της έναρξης του Αγώνα της Παλιγγενεσίας. Σε αυτήν την εορτή είχαν συγχωνευθεί και άλλες επέτειοι των κατά τόπους επαναστατικών εκδηλώσεων στον ελλαδικό χώρο, καθώς και η κήρυξη της Επανάστασης στη Μολδοβλαχία από τον Αλέξανδρο Υψηλάντη, που στην πραγματικότητα είχε λάβει χώρα στις 24 Φεβρουαρίου του 1821.

Παράλληλα, κατά τη διάρκεια του Αγώνα, ημέρα εορτασμού είχε καθιερωθεί η 1η Ιανουαρίου, ως επέτειος της Διακήρυξης της Ανεξαρτησίας στην Επίδαυρο. Ενώ μετά το 1834 τη θέση εθνικής εορτής πήρε για πολύ

σύντομο χρονικό διάστημα η 25η Ιανουαρίου, σε ανάμνηση της αποβίβασης του Όθωνα στο Ναύπλιο το 1833. Η ιδέα για την καθιέρωση της 25ης Μαρτίου ως εθνικής εορτής οφείλεται στον Ιωάννη Κωλέττη, ο οποίος είχε συντάξει και σχετικό σχέδιο διατάγματος το 1835. Δυο χρόνια αργότερα, το 1837, εορτάστηκε η επέτειος στις 25 Μαρτίου, άτυπα αλλά με επισημότητα και λαϊκούς πανηγυρισμούς. Εντέλει με βασιλικό διάταγμα της 15/27 Μαρτίου του 1838 ορίστηκε ότι «ἡ ἡμέρα τῆς 25ης Μαρτίου, λαμπρᾶ καθ' ἑαυτὴν εἰς πάντα Ἕλληνα, διὰ τὴν ἐν ἑαυτὴ τελουμένην ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, εἶναι προσέτι λαμπρᾶ καὶ χαρμόσυνος διὰ τὴν κατ' αὐτὴν ἔναρξιν τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας Ἀγώνος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους». Και από τότε εορτάζουμε σταθερά με επισημότητα, για 168 χρόνια τώρα, ως ορόσημο της Εθνικής Ανεξαρτησίας μας την 25η Μαρτίου. Το διάταγμα αυτό δεν δημοσιεύτηκε στην *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*. Δημοσιεύτηκε στον Τύπο της εποχής.

Στις ελληνικές εφημερίδες που κυκλοφόρησαν κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης τα χρόνια 1821-1828, θα αναφερθεί η συνάδελφος της Βιβλιοθήκης της Βουλής, Έλλη Δρούλια Μητράκου.

Αθήνα, 25 Μαρτίου 2006

Ιωάννης Σιαμπάνης
Πρόεδρος του Συλλόγου
των Υπαλλήλων της Βουλής

Ο ΤΥΠΟΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
1821-1828

Κυρία Πρόεδρε της Βουλής των Ελλήνων,
Κύριοι Αντιπρόεδροι,
Κυρίες και κύριοι Εκπρόσωποι των Κομμάτων,
Κυρίες και κύριοι Βουλευτές,
Κύριε Γενικέ Γραμματέα,
Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,

«..., ὑπὸ τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν τὸ ἔθνος μας ἔπασχεν ἀκαταπαύστως ὅσα οὐδὲ φανεροὶ πολέμιοι δὲν ἤθελαν πράξει κατὰ φανερῶν πολεμίων. Πολεμούμεν λοιπὸν διὰ νὰ καταβάλωμεν ἐξουσίαν πολέμιον θείων καὶ ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων καὶ κανὲν ἔθνος δικαίως κρίνον, δὲν εὑρίσκει παράλογον ἢ ἀντιπολιτικὴν τὴν κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας ἀνέγερσίν μας. Διὰ ταύτα πρέπει: καὶ εἰς τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας καὶ πράξεις τοῦ πολέμου μας νὰ φερώμεθα εὐτάκτως, νὰ πολεμώμεν ἀνδρείως τοὺς ἐνόπλους ἐχθροὺς καὶ εἰς τὴν γὴν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. *Νὰ μεταχειριζώμεθα δὲ φιλανθρώπως τοὺς ἀόπλους, καὶ ὅσοι παραδίδονται ἁπλῶς ἢ μὲ συνθήκας. Οὕτως ἀπαιτεῖ καὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ τὸ συμφέρον καὶ ἡ δόξα τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος.* Ὅστις δὲ ἤθελε φέρεσθαι μὲ ἀπανθρωπίαν ἢ παράβασιν συνθηκῶν πρὸς τοὺς παραδιδομένους πολεμίους, ὁ τοιούτος καταδικάζεται ὡς πολέμιος τοῦ γένους...»

ΑΝΑΚΗΡΥΞΙΣ

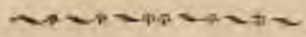

[illegible]

ΣΑΛΠΙΓΞ ΕΑΛΠΙΙΕΙΙ

[illegible]

Ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀ· Ἰουνίου, Ἀπολυτρώσεως ([illegible])

Ὁ χρονικὸς καὶ ἐκδότης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σάλπιγγος.

ΣΑΛΠΙΓΞ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Τόμος α. Αὐγούστου 1

ΜΑΝΟΥΗΛ ΓΙΟΓΡ ΠΙΛΤΕΩΣ
ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ.

[illegible]

Αυτά ήταν λόγια παραινετικά, καθοδηγητικά του Δημητρίου Υψηλάντη προς τους κατοίκους της Λειβαδιάς και τυπώθηκαν στο δεύτερο αριθμό της πρώτης ελληνικής εφημερίδας σε απελευθερωμένο έδαφος, την Καλαμάτα, λίγους μήνες μετά την έκρηξη της Επανάστασης, στις 5 Αυγούστου, την *Ελληνική Σάλπιγγα*.

Στο παραπάνω απόσπασμα, όχι μόνον αιτιολογείται η Επανάσταση — η τουρκική τυραννία— αλλά δίνονταν σαφείς οδηγίες «πολεμικής συμπεριφοράς» προς τους αγωνιζόμενους Έλληνες: να πολεμούν από τη μια πλευρά με γενναιότητα στην ξηρά και στη θάλασσα, από την άλλη, όμως, να μην παραλείπουν να ακολουθούν τις διεθνείς συμβάσεις του πολέμου, να σέβονται τα άοπλα γυναικόπαιδα, και όσους παραδίδονται ανεξάρτητα από το αν ακολουθούν το τυπικό παράδοσης σύμφωνα με τις συνθήκες ή όχι. Η πολεμική τους δράση θα έπρεπε να διέπεται από κανόνες, δεν θα έπρεπε να συμπεριφέρονται ως ληστές χωρίς ιδεολογία που κινούνται με ιδιοτελή κίνητρα. Όλοι όσοι συμπεριφέρονταν απάνθρωπα δεν ωφελούσαν διόλου τον Αγώνα. Αντίθετα, τον έβλαπταν. Ήταν εχθροί του.

Η *Σάλπιγξ Ελληνική* κυκλοφόρησε μόνο τρία φύλλα, καθώς ο υπεύθυνος της έκδοσης Θεόκλητος Φαρμακίδης ήρθε σε ρήξη με τον Δημήτριο Υψηλάντη, ο οποίος επιθυμούσε να «προεξετάζει» την ύλη της εφημερίδας. Με την διάδοση της είδησης της έναρξης του Αγώνα, ο Θεσσαλός λόγιος κληρικός Θεόκλητος Φαρμακίδης εγκατέλειψε το αυστριακό έδαφος, με σκοπό να συμμετάσχει ενεργά στην απελευθερωτική δράση. Έφθασε στην Ελλάδα στις 9 Ιουνίου του 1821 και με μεγάλο ενθουσιασμό αποδέχθηκε την πρόταση του Δημητρίου Υψηλάντη να αναλάβει τη διεύθυνση της εφημερίδας. Ο Θ. Φαρμακίδης αριθμούσε ανάμεσα στους λιγοστούς Έλληνες που είχαν προηγούμενη δημοσιογραφική πείρα, καθώς ήταν για ένα χρονικό διάστημα συνεκδότης του γνωστού περιοδικού που έβγαινε επί δέκα χρόνια στη Βιέννη με τον τίτλο *Λόγιος Ερμής* (1811-1821). Ο Δ. Υψηλάντης, γνωρίζοντας τη σημασία που θα έπαιζε η επικοινωνία μεταξύ των Ελλήνων αλλά και η ενημέρωση της διεθνούς κοινής γνώμης, είχε φροντίσει ώστε ανάμεσα στις αποσκευές του να συγκαταλέγεται και ένα τυπογραφείο ή μάλλον ένα μικρό πιεστήριο. Ίσως αγορασμένο στην Βενετία, το πιεστήριο από την Τεργέστη έφθασε στην Ύδρα τον Ιούνιο του 1821.

Η έκδοση εφημερίδων εξαρτιόταν άμεσα από την ύπαρξη τυπογραφικού εξοπλισμού —απολύτως κανένας δεν προϋπήρχε της Επανάστασης στον ελλαδικό χώρο— από τη διαθεσιμότητα ειδικευμένων τεχνιτών, οι οποίοι έπρεπε να κατέχουν την απαραίτητη τεχνογνωσία —πρόσωπα πραγματικά περιζήτητα, μετρημένα στα δάχτυλα— και από συντάκτες «εφημεριδογράφους» —όπως καλούνταν—, μεταφραστές και συγγραφείς. Σημαντικό ζήτημα έθετε και ο μηχανισμός διανομής των εντύπων. Το κενό οποιασδήποτε κοινωνικής υποδομής αποτυπωνόταν και στην κατάσταση που επικρατούσε στις μεταφορές γενικά και στα ταχυδρομεία ειδικότερα.

Προηγούμενα από τις έντυπες εφημερίδες κυκλοφόρησαν χειρόγραφα φύλλα, παράγωγα της επιτακτικής ανάγκης για ειδήσεις και επικοινωνία. Δεν έχει σωθεί καμιά πλήρης σειρά παρά λιγοστά αντίτυπα από τις τρεις χειρόγραφες εφημερίδες. Μέσα από λίγες πάλι διάσπαρτες αναφορές αντλούμε περισσότερες πληροφορίες γι' αυτές τις ιδιαίτερα σπάνιες σήμερα εφημερίδες. Η *Εφημερίδα του Γαλαξειδίου* (27 Μαρτίου 1821) και η *Αιτωλική* (σώζονται τρεις αριθμοί μεταξύ Αυγούστου και Σεπτεμβρίου του 1821) περιείχαν ειδήσεις που δεν ανταποκρίνονταν, ηθελημένα, με ακρίβεια στα γεγονότα ή περιλάμβαναν πληροφορίες παντελώς κατασκευασμένες. Σκοπός αυτής της στάσης ήταν να εμψυχωθούν οι Έλληνες, να κατανικήσουν τους φόβους τους, να διαλύσουν τις ανησυχίες τους και να αισθανθούν ότι είχαν την στήριξη των δυτικών δυνάμεων. Η τρίτη γνωστή εφημερίδα, ο *Αχελώος* (Φεβρουάριος 1822) επιτελούσε διαφορετικό έργο από τις άλλες δύο: είχε περισσότερο κυβερνητικό χαρακτήρα, εφόσον δημοσιοποιούσε τις αποφάσεις και τα θεσπίσματα της Γερουσίας της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος. Οι συντάκτες των «χειρογραφημένων» εφημερίδων συνέλεγαν τις πληροφορίες τους από προφορικές πηγές ή από αλληλογραφία. Συνέθεταν την εφημερίδα και έγραφαν οι ίδιοι έναν αριθμό αντιτύπων. Στη συνέχεια, το φύλλο πολλαπλασιαζόταν με την αντιγραφή μεγαλύτερου αριθμού αντιτύπων και μοιραζόταν στις γύρω περιοχές και κυρίως σε στρατόπεδα. Όπου έφθανε, αφού διαβαζόταν δημόσια, αντιγραφόταν, και πάλι, για να προωθηθεί σε άλλα μακρινότερα μέρη. Με αυτόν τον τρόπο, οι χειρόγραφες Ρουμελιώτικες εφημερίδες έφθαναν και κυκλοφορούσαν και στην Πελοπόννησο.

Μετά τη διακοπή της *Ελληνικής Σάλπιγγας* ακολούθησε μια περίοδος

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Τὰ πλοῖα ὁρίζει, τοῖς πλοίοις.
Φραγκ.

Φύλλ. 1.
Πρῶτον ἔτος.

Μεσολόγγιον 3 Ἰανουαρίου 1825. Σάββατον.

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ Α' Ἰανουαρίου 1825

Τὸ Χιλιοστὸν Ὀκτακοσιοστὸν εἰκοστὸν Τέταρτον ἔτος ἐπέρασεν ἤδη, καὶ ἡ Ἑλλὰς, ἐπαρασελιμένη πανταχόθεν, ἐκράτει θριαμβεύουσα ἀπὸ τὸ στάδιον τοῦ ἐνδόξου καὶ ἀξιομνημονεύτου ἀγῶνος της. Ταραχαὶ ἐσωτερικαὶ ἐχαρακτήρισαν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους τούτου· ἀλλὰ χάρις εἰς τοὺς Νόμους! οἱ κινήσαντες τὰς ταραχὰς ἐκεφαλοποιήθησαν μὲ τὴν Πατρίδος τὸ αἰώνιον ἀνάθεμα· οἱ Νόμοι ἐνεβάλλοσαν τὸν καρδίας τῶν ἀληθῶν Πατριωτῶν, καὶ οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ ἤδη ἀρχόμενον Χιλιοστὸν Ὀκτακοσιοστὸν εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος θέλουν αἰσθανθῆ καλήτερα παράπονα τὰ δίκαιά των, καὶ θέλουν διακρίνει μὲ γνῶσιν πλειοτέραν τοὺς ὅσοι κλίνουν εἰς τὸ νὰ παραβιάσωσιν αὐτὰ τοῦτα τ' ἀναπαλλοτρίωτα δικαιώματά των.

Τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς φιλοπατρίας, ὁ ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας ζῆλος, καὶ ἡ δικαία καὶ ἀξέπαινος ἐπιθυμία τῆς ἐξομοιώσεως μὲ τὰ λοιπὰ εὐτυχούμενα τοῦ φωτισμένου κόσμου ἔθνη, ὅλα τοῦτα τὰ ἰσχυρὰ αἴτια ἐνέπνευσαν εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἡρωϊσμὸν, τοὺς ἐνίσχυσαν εἰς τὸ νὰ καταβραύσωσι μ' ἀνήκεστον τέλμην τὰ πλέοντα πελαγοσαίκα τῶν Βαρβάρων ψηφοῦσμα, καὶ νὰ καταγροπάσωσι τέσσα πλήθη ἀνάνδρων Ἀσιανῶν στρατευμάτων.

Τὰ ἀνεξάλειπτα τῶν ἐνδόξων μνημεῖα, αἱ Ἱστορίαι, παραπέμπουν εἰς τὸ μέλλον ἢ τὴν καταβρόνησιν, ἢ τὸν χρεωστούμενον ἔπαινον αὐτῶν τῶν πράξεών των· πλέον παρὰ μίαν κηλίδα τῆς περασμένης Ἱστορίας μας ἠφάνισαν αἱ νέαι ἀξιέπαινοι καὶ γιγαντιαῖαι ἐγχειρήσεις τῶν τωρινῶν Ἑλλήνων, πρὸς τοὺς ὁποίους διπλὰ πρέπει νὰ εὐγνωμονῇ ἡ Πατρὶς, ἐπειδὴ καθόσον οἱ ἐχθροὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν χάνονται ἀπὸ τὸ μέσον, τόσον τὰς ἀμαυρωμένας σελίδας τῆς Ἱστορίας μας τὰς διαλείχουσι λευκαί.

Ἡ Ἑλλὰς ἔδωκε σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ μέγα καὶ μοναδικὸν παράδειγμα ἑνὸς Λαοῦ παλαιοῦντος ἐναντίον τῆς πλέον ἐπιμόνου καταδυναστείας, καὶ τὸ μόλις παρελθὸν Χιλιοστὸν Ὀκτακοσιοστὸν εἰκοστὸν Τέταρτον ἔτος ἔδειξεν εἰς τὴν Χριστιανικὴν

δημοσιογραφικής σιωπής. Το πανελλήνιο έμεινε χωρίς έντυπες εφημερίδες, χωρίς άμεση ενημέρωση για τις εξελίξεις της μεγάλης υπόθεσης της Ελευθερίας, χωρίς ειδήσεις για την απήχηση του πολέμου στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Τα πρώτα χρόνια του Αγώνα αποδείχθηκαν σκληρά και δύσκολα. Οι εσωτερικές διαφωνίες δυσχέραιναν τα πράγματα, συχνά θέτοντας σε κίνδυνο τη θετική έκβαση του ελληνικού ζητήματος. Οι διπλωματικές ενέργειες προς τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, ώστε η Επανάσταση να νομιμοποιηθεί προείχαν και απαιτούσαν συντονισμένες ενέργειες.

Το 1824 κυκλοφόρησαν τρεις νέες εφημερίδες. Από το 1824 έως τις μέρες μας εκδίδονται χωρίς άλλο κενό, αδιάσπαστα ελληνικές εφημερίδες. Έως το τέλος του Αγώνα, ο αριθμός τους έφθασε τους πέντε ελληνικούς τίτλους.

Την 1η Ιανουαρίου του 1824, δυόμισι σχεδόν χρόνια μετά τη διακοπή της *Ελληνικής Σάλπιγγας*, εκδόθηκε στο Μεσολόγγι, η εφημερίδα *Ελληνικά Χρονικά*. Έβγαινε δύο φορές την εβδομάδα αλλά με διακοπές που οφείλονταν στις δύσκολες στιγμές του πολέμου. Συντάκτης και διευθυντής της ήταν ο Ελβετός Φιλέλληνας Ιωάννης Ιάκωβος Μάγερ (Ζυρίχη 1798–Μεσολόγγι 1826), με συνεργάτη τον λόγιο Δ. Παυλίδη, ο οποίος μετέφραζε από τα γαλλικά στα ελληνικά τα κείμενα του Μάγερ. Ο Μάγερ γνώριζε ελληνικά και, αν και είχε στο ενεργητικό του ημιτελείς σπουδές ιατρικής, είχε μελετήσει τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς. Για την εκτύπωση των *Ελληνικών Χρονικών* χρησιμοποιήθηκε κατά κύριο λόγο το χειροκίνητο πιεστήριο και τα τυπογραφικά στοιχεία που είχε φέρει ο Άγγλος συνταγματάρχης Leicester Stanhope, από μέρους του Φιλελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου. Τυπογράφος σε αυτήν τη φάση εμφανιζόταν ο Δημήτριος Μεσθενέας, ο οποίος παράλληλα με την τυπογραφική φροντίδα της εφημερίδας, το 1824, με δικά του έξοδα κυκλοφόρησε στο Μεσολόγγι το *Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος και σχέδιον οργανισμού των επαρχιών...*, του Αναστασίου Πολυζωίδη.

Εκατό αντίτυπα κάθε αριθμού των Ελληνικών Χρονικών διανέμονταν δωρεάν στους Μεσολογγίτες, σύμφωνα με σχετική πράξη της Διοίκησης. Λειτουργούσε ως ημιεπίσημο όργανο της Διοικήσεως της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος, μιας και τα χρηματοδοτούσε. Τα *Ελληνικά Χρονικά* είναι σήμερα περισσότερο γνωστά ως η «εφημερίδα της πολιορκίας». Πραγματι-

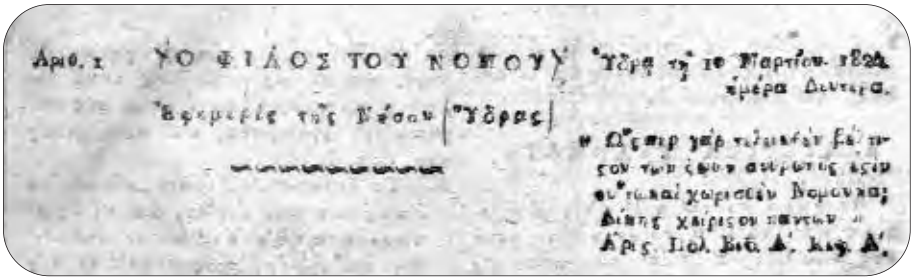
Αριθ. 1 ΟΦΙΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ Ὑδρᾳ τῇ 10 Μαρτίου 1824 ἡμέρα Δευτέρα.

Ἐφημερὶς τῆς Νέας Ὕδρας

Ὡς περ γὰρ τελειοῦται βίος πολιτῶν ἀστῶν ἄνευ τῶν ἐν αὐτῇ καὶ χωρισθεὶν Νομοῦ κ.τ.λ.

Δίκης χαίρειν πάντων

Ἄρις. Ἰολ. Βιβ. Δ'. Κεφ. Δ'.

κά, η ειδησεογραφία επικεντρωνόταν γύρω από τα πολεμικά γεγονότα, τις κινήσεις των επαναστατημένων Ελλήνων και τις αποφάσεις της Διοίκησης, με έμφαση στις επιχειρήσεις της Στερεάς, με αποκορύφωμα την πολιορκία που σφράγισε τη μοίρα του Μεσολογγίου, αλλά και τη μοίρα του ίδιου του Μάγερ, της οικογένειάς του, και του Μεσθενέα που χάθηκαν κατά την απελπισμένη Έξοδο, τον Απρίλιο του 1826. Όμως, η ύλη της εφημερίδας δεν περιορίστηκε σε πολεμικά γεγονότα. Στις σελίδες της δημοσιεύτηκαν άρθρα, όπου δίνονταν ερμηνείες των θεσμών, εξετάζονταν θέματα πολιτικής οργάνωσης, άρθρα φιλολογικά, ποίηση. Όπως για παράδειγμα το τελευταίο ποίημα που έγραψε ο λόρδος Βύρων (23 Ιανουαρίου 1824) την ημέρα που συμπλήρωσε τα 36α γενέθλιά του και δημοσιεύτηκε σε μετάφραση του Σπυρίδωνα Τρικούπη. Τέλος, η ίδρυση της Εθνικής Βιβλιοθήκης, ιδέα του Μάγερ, προτάθηκε για πρώτη φορά από το βήμα των *Ελληνικών Χρονικών*.

Πριν συμπληρωθούν τρεις μήνες από την έκδοση των *Ελληνικών Χρονικών*, στις 10 Μαρτίου 1824, εκδόθηκε η εφημερίδα με τη μεγαλύτερη αντοχή κατά τη διάρκεια του Αγώνα, *Ο Φίλος του Νόμου* που διέκοψε την κυκλοφορία του στις 27 Μαΐου 1827. Την αντοχή του στο χρόνο όφειλε σε μεγάλο μέρος, στην έδρα του, την βραχώδη, ασφαλή και ισχυρά οικονομική Ύδρα. Εκεί, οχυρωμένος δεν αντιμετώπισε τις ίδιες δυσκολίες επιβίωσης με τις άλλες εφημερίδες που δοκιμάστηκαν άμεσα από τα γεγονότα και τις εξελίξεις του πολέμου. Κυκλοφορούσε κάθε Δευτέρα και Παρασκευή, σε 500 αντίτυπα, τυπωμένα, αρχικά, σε αυτοσχέδιο πιεστήριο που αντικαταστάθηκε από εκείνο που δώρισε ο Γάλλος Φιλέλληνας Φιρμίνος Διδότος, φίλος του Αδαμάντιου Κοραή. Συντάκτης της ήταν ο Ιταλός Φιλέλληνας νομικός, Ιωσήφ Κιάππε. Σπουδαγμένος στην Γαλλία, ε-

Ο ΦΙΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ,

Ἀρ.ν 40.ν ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΥΔΡΑΣ.

Ὕδρα τῇ 1 Αὐγούςου 1824.
Παρασκευή.

« Ὡς γὰρ τελειοτάτη βελτίςου τῶν ζώων ἄνθρωπος ἐςίν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χείριςον πάντων. »
(Ἀριςο. Πολιτ. Βιβλ. Α. Κεφ. Δ')

Ναύπλιον, 31 ἰουλίου.

Ἡ παρουσία τοῦ ςρατηγοῦ Μοὔρτζινου εἰς Καλαμάταν ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ὅσοι δὲν ἐγνώριζαν ἀκόμη καλῶς τὴν Σ. Διοίκησιν, καὶ ἔδειξαν τὸ πρὸς αὐτὴν σέβας των μὲ τὴν πρὸς τὰς διαταγάς της πειθαρχίαν.

Τὸ γενικὸν χάριτι θείᾳ ὑπάγει πολλὰ καλὰ, καὶ ἡ Σ. Διοίκησις ἐνεργεῖ ἤδη μὲ τὴν πλέον ἀκάματον δραςηριότητα, ἀποςέλλουσα καθημέραν ἱκανὰ ςρατεύματα δι' ὅλας τὰς ἀναγκαίας θέσεις. Τὴν 26 ἐξεκίνησεν ἐντεῦθεν μ' ἓν τάγμα Κρητῶν ὁ υἱὸς τοῦ προαποθανόντος ςρατηγοῦ Χουρμούλη διὰ τὴν Ἀττικήν. Οἱ περὶ τὰ Σάλωνα ςρατοπεδευμένοι ἐχθροὶ ἐνοχλοῦνται καθημέραν καὶ βλάπτονται δι' ἀκροβολισμῶν ἀπὸ τὰ ςρατεύματα μας.

Οἱ ζητηθέντες ἀπὸ τὴν φιλάνθρωπον ἑταιρείαν τῶν Κουακέρων 20 νέοι Ἕλληνες καὶ 3 ἀπὸ τὸν πολιτικώτατον Βενθὰμ, διὰ νὰ σπουδάσωσιν ἀνεξόδως εἰς Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικὴν, ἀπεφασίσθη ἀπὸ τὴν Σ. Διοίκησιν νὰ ςαλῶσιν, ἐκλεχθέντες ἀναλόγως ἀπὸ τὰ πέντε μέρη τῆς Ἑλλάδος. Οὗτοι ἐπιςρέψαντες θέλουν ἀφιερωθῆ εἰς τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους παιδείαν, εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἐπιςημῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν ταχεῖαν διάδοσιν τοῦ φωτισμοῦ.

Πολλοὶ τῶν Βουλευτῶν σκοποῦν νὰ ὀργανίσωσι δι' ἐξόδων των σύςημα Ἀκαδημαϊκὸν ἀπὸ 100 μέλη τοὺς πλέον πεπαιδευμένους μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, τοῦ ὁποίου προκείμενον τέλος νὰ εἶναι ἡ τελειοποίησις τῆς Γεωργικῆς, καὶ ἄλλων ἀναγκαίων τεχνῶν εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κάνεις δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι τοιοῦτον κοινωφελέςατον σύςημα θέλει ἀξιωθῆ τὸν ἔπαινον τῆς Σ. Διοικήσεως, ἔτι δὲ καὶ τὴν προτροπὴν καὶ βοήθειαν.

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἔγιναν τινὲς ἐκλογαὶ εἰς τὴν Σ. Διοίκησιν καὶ εἰς τὰ Ὑπουργεῖα. Ὁ Κ.ς Πανούτσος Νοταρᾶς ἠρέθη πέμπτος Σύνεδρος τοῦ Ἐκτελεςικοῦ Σώματος, ὁ Κ.ς Νικόλαος Πονηρόπουλος Ὑπουργὸς τῆς Οἰκονομίας, ὁ δὲ Κ.ς Ι. Θεοτόκης Ὑπουργὸς τοῦ Δικαίου· ἔπαρχος δὲ Ναυπλίου ἀντὶ τοῦ πρώην Κ.ν Χ. Βλάση διωρίσθη ὁ Κ.ς Σταματέλος Ἀντωνόπουλος.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΘΗΝΩΝ.

ΑΡΙΘ. 10.

„Θὰ Ἕλληνες ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ κυβερνηθοῦν καὶ μὲ φιλόσοφο πρόσωπο καὶ μὲ τὸ μέσον τῆς συνταγματικῆς ἐλευθερίας στοχάζεται ὁ Ἀνὴρ αὐτός."
(Πολιτικ. Ζ. τοῦ Ν'μ. τῆς Φιλοσ.)

Ἡ Πολιτεία
εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς διοικήσεως.
(Ν. Ν.)

ΣΑΒΒΑΤΟΝ, 4. Ὀκτωβρίου 1824.

Φίλε Συντάκτα τῆς Ἐφημερίδος Ἀθηνῶν.

Ἡ ἐλευθερία τοῦ τόπου εἶναι βεβαία ἕνα θεῖον δῶρον καὶ ἐν ἀπὸ τὰ συστατικὰ τῆς εὐτυχίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἀπὸ ἡμπόρεσε νὰ ἀποκτήσῃ μὲ τὴν χύσιν τόσου πολυτίμου αἵματος. Λοιπὸν εἶναι τὸ μέσον διὰ νὰ γνωρίζῃ τὶς τοῦ καλοῦ καὶ τὸ κακοῦ, καὶ τὰ μὲν νὰ μιμῆται, τὰ δὲ νὰ ὀλιγοστεύῃ καὶ νὰ καταφεύγῃ. Τοῦτον τὸν δρόμον βλέπω μὲ χαρὰν μου νὰ βαδίζῃς καὶ ἡ Ἑλληνομνήμων σου καὶ νὰ παρρησιάζῃς μὲ τὴν Ἐφημερίδα σου εἰς τὸ Κοινὸν ἐλευθέρως ὅ,τι γνωρίζεις, εἴτε τὸ Ἔθνος καλὸν, ἢ κακόν. Καὶ αὐτὰς εἶναι νὰ ὁμιλῇς περὶ Θεσσαλοστηρίου. Ἐπειδὴ ἀκούω πολλοὺς τοὺς ἰδίους στοχαστὰς τοῦ σοφοῦ Βεκκαρίου, ὁποὺ ἔγραψεν ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἀπαθράπου συνηθείας. Δὲ ἐπιγνέσα τῷ ὅτι ἀληθινὰ ἡ Ἐφημερίς σου εἶναι διδάσκαλος τέλειον καὶ ὁ μαθητεύτου, καὶ ζητεῖ νὰ μεταδώσῃ ὅλον τὸ πνεῦμα εἰς τὸ νὰ μισῇς ἀπὸ καρδίας τὰ μιαρὰ θεσσαλοστήρια. Μὲ ὅλον τοῦτο ἠξεύρεις καλότατα, ὅτι τὰ θεσσαλοστήρια εἶναι ἀπ' ἀρχῆς κατηρτισμένα ἀπὸ τὸ Πολίτευμα τοῦ Ἔθνους· καὶ ἂν τὐρίσκωνται καὶ τινὲς ἀκόμη, εἰ ὁποῖοι δὲν ἔμαθαν νὰ τὰ μισοῦν, μὲ τὸ νὰ εἶναι μέλη τῆς αὐτῆς Πολιτείας, χρεωστοῦν νὰ ὑποταχθοῦν καὶ νὰ ζήσουν καὶ αὐτοὶ μὲ τοὺς ἰδίους Νόμους τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας. Διὰ τοῦτο καὶ εἶναι στοχάζομαι, περιττὸν, τὸ νὰ ἀγωνιζώμεθα νὰ σχηματίσωμεν τώρα πάλιν τὴν κοινὴν γνώμην ἐναντίον τῶν θεσσαλοστηρίων, ἀφ' ἧς τὸ σκοπούμενον εἶναι πρὸ καιροῦ τελειωμένον· τὸ νὰ ἀποδοκιμασθοῦν ἀπὸ τὸ Ἔθνος τὰ θεσσαλοστήρια. Ἐπειδὴ ὅμως βλέπομεν, μ' ὅλου τοῦ τὰ θεσσαλοστήρια εἶναι ἀποθηματισμένα καὶ ἀπὸ τὰς δύω Συνελεύσεις τοῦ Ἔθνους, νὰ ἐνεργοῦνται πολλάκις μέσα εἰς τὴν Ἑλλάδα, νομίζω ὅτι χρέος καθ' Πατριώτου εἶναι, ὄχι πλέον νὰ διόξῃ ἐκείνους τοὺς ὀλίγους, ἐπειδὴ θέλουν θεσσαλοστικῶ, νὰ θαστοῦν ἐθελοντοὺς νόμον, ἀλλὰ νὰ ἀναφέρῃ τὴν παρανομίαν αὐτῆς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ αὐτὴ νὰ λάβῃ μέτρα διὰ τὴν κατάργησίν τῆς.

Αὐτὰ τὰ μέτρα, ἐπρεπε, φίλε μου, νὰ παρθοῦν ἀπὸ καιροῦ, καὶ ἐγὼ στοχάζομαι, ὅτι διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ τὸ Ἔθνος ἀπὸ τὰ θεσσαλοστήρια καὶ τὰς ἄλλας καταχρήσεις, δὲν ἦτον ἄλλο τὸ μέσον, παρὰ νὰ ἐμπιστευθῇ αὐτεξηγῶς ἀπὸ τὸν καθένα ἡ διαστικὴ ἐξουσία, καὶ νὰ ὀργανισθοῦν εἰς ὅλην τὴν Βασιλείαν Συστηματικὰ Κριτήρια, εἰς τὰ ὁποῖα μόνα νὰ διευθύνονται καὶ νὰ κοίνωνται οἱ πολῖται ὅλοι ἀδιαφόρως μὲ τοὺς Ἐθνικοὺς Νόμους, καθὼς εἶναι εἰς ὅλα τὰ νεοσυμμίκτα Ἔθνη.

Ἡ ἀνάγκη τῶν Κριτηρίων εἶναι διὰ κοινὸν μέγα τοῦ κόσμου φανερὰ, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία εἰρωνεύτο τόσαις αἰώνας ἀπὸ τὴν ἀνομίαν καὶ ἀδικίαν. Διὸ νὰ αἰσθανθῇ ὁ λαὸς τὴν ἐλευθερίαν του, καὶ νὰ τὴν ὑπερασπισθῇ μὲ περισσότερον ζῆ-

γκατεστημένος στο Λιβόρνο (1820), είχε πάρει μέρος στο κίνημα των Καρμπονάρων. Με την καταστολή της στάσης κατέφυγε στα Επτάνησα και στη συνέχεια μετακινήθηκε οικογενειακά στην Ύδρα, τον Μάιο του 1820.

Ο *Φίλος του Νόμου* πρωτοκυκλοφόρησε ως ανεξάρτητη εφημερίδα — τα πρώτα 12 φύλλα (25.4.1825)— έπειτα έγινε η επίσημη εφημερίδα της Διοικήσεως. Ιδιότητα που διατήρησε έως την ίδρυση της *Γενικής Εφημερίδος της Ελλάδος*, τον Οκτώβριο του 1825, οπότε συνέχισε την έκδοσή της ως ανεξάρτητη εφημερίδα, και πάλι. Μοναδική εφημερίδα που μετάλλαξε δύο λειτουργίες. Αλλά σε όλες της τις όψεις υπήρξε όργανο των αδελφών Κουντουριώτη και διατήρησε τον σαφή τοπικό της χαρακτήρα. Ως διοικητική εφημερίδα δημοσίευε αποφάσεις, ψηφίσματα, πράξεις, εγκυκλίους και τα Πρακτικά του Βουλευτικού. Αναφερόταν, ακόμα, στις εξελίξεις στα πεδία των μαχών, δίνοντας βαρύτητα στις κινήσεις του ελληνικού ναυτικού. Την περίοδο των εμφύλιων διαφορών προσπαθούσε να τονώσει τους αποκαρδιωμένους Έλληνες. Όταν αποδεσμεύτηκε από την επίσημη ιδιότητά της, ασχολήθηκε με ζητήματα θεσμών και δεν παρέλειπε να ασκεί εντονότερη και αποφασιστικότερη κριτική στις πράξεις της Διοικήσεως.

Άλλη εφημερίδα που συνδέεται με πολιορκία είναι η *Εφημερίς των Αθηνών* (20 Αυγούστου 1824-15 Απριλίου 1826), η πρώτη εφημερίδα στην πόλη των Αθηνών. Η τύχη της στάθηκε άρρηκτα δεμένη με την πολιορκία της Ακροπόλεως και τις αλλεπάλληλες φάσεις της και τις εντατικές προσπάθειες των Αθηναίων να κρατήσουν, με κάθε τρόπο, με πόλεμο και με την διπλωματία, την πόλη τους ελεύθερη. Η πίεση των στρατευμάτων του Κιουταχή, ανάγκασαν τον εκδότη της, Γεώργιο Ψύλλα, να διακόψει οριστικά την έκδοσή της στις 14 Απριλίου του 1826. Ο Γεώργιος Ψύλλας (1794-) γεννημένος στην Αθήνα, σπούδασε το 1815 στην Πίζα, ως υπότροφος της «Φιλομούσου Εταιρείας Αθηνών». Αργότερα, συνέχισε τις σπουδές του στην Ιένα και στο Γκέτιγγεν. Η έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης τον βρήκε στο Βερολίνο, από όπου έσπευσε να επιστρέψει στην Αθήνα με σκοπό να συμβάλει και ο ίδιος, όπως μπορούσε στον Αγώνα.

Η *Εφημερίς των Αθηνών* κυκλοφορούσε κάθε Τετάρτη και Σάββατο

Δρθ. 1.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΕΝ ΝΑΥΠΛΙΩ, ΤΕΤΑΡΤΗ, 7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1833.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ.

Πρακτικά της Διοικήσεως.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα,

Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ θεμελιώσωσι τὰ Πρακτικὰ τῆς Διοικήσεως, καὶ νὰ κατοπτεύωσι τὸ τάχος αἱ ἐλπίδες, ὅσαι μᾶλλον ἀποβλέπουσι τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ, ἔκριθη ἀναγκαῖον νὰ ἀποστηθῇ ἐφημερὶς εἰς τὴν καθέδραν τῆς Διοικήσεως, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιστασία νὰ παραδοθῇ εἰς ἄνδρα ἄξιον, καὶ ἀπολαμβάνοντα τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Διοικήσεως, διὰ τὴν καλοκαγαθίαν καὶ ἀρετήν σου.

Συνεπείᾳ καὶ τοῦ Σεβαστοῦ Βουλευτικοῦ κατὰ τὸ ὑπ' Ἀρ. 130 Πυκνοῦλεγμα,

Διατάττει

Α'. Ὁ Κύριος Θεόλογος Φαρμακίδης διορίζεται ἐφημερογράφος τῆς Διοικήσεως.

Β'. Θέλει ἔχει ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψίαν τὴν τυπογραφίαν τῆς Διοικήσεως, συγγενεύοντα ἀπὸ τρία πεντάμηνα μὲ ὅλα τὰ ἀναγκαῖά του.

Γ'. Τὰ Πρακτικὰ τοῦ Σεβαστοῦ Βουλευτικοῦ θέλει παραλαμβάνει παρὰ τοῦ Α'. Γραμματέως τοῦ αὐτοῦ σώματος.

Δ'. Τὰ λοιπὰ Πρακτικὰ τῆς Διοικήσεως, καὶ τὰς ἐπισήμους εἰδήσεις θέλει λαμβάνει παρὰ τῆς γενικῆς Γραμματείας.

Ε'. Ὁ γενικὸς Γραμματεὺς νὰ ἐκτελέσῃ τὴν παρεῦσαν διαταγήν.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1833.

(Τ. Σ.) Ὁ Ἀντιπρόεδρος

Γεώργιος Μαυροκορδάτος.

Ἀναγνώστης Σπηλιωτάκης.

Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης.

Ἰωάννης Κωλέττης.

Ὁ γενικὸς Γραμματεὺς

Δ. Μακρυγιαννάκης.

Κοινῇ ἡ σύστασις τῆς παρούσης ἐφημερίδος σημαίνει ἀρχὴν μὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ νέου βουλευτηρίου. Διὰ αὐτὸν λοιπὸν εὐλογοῦν οἱ ἐμπιστευμένοι πρόκριτοι τὰ σύστημα πρὸς πάσιν καὶ τῆς κατὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ γενομένης τελετῆς.

Τὸ κτίριον τοῦ νέου βουλευτηρίου ἔγινε παρὰ τὸν κατὰ κατοικίαν τοῦ Ναυπλίου Τεόρκον εἰς θρησκευτικὴν χρῆσιν, καὶ ἐχρησιμεύσατο ἄριστα εἰς τὸν Κλῆρον εἰς πολιτικὴν μετατοπίσθη δὲ εἰς βουλευτήριον, ἐπιστατοῦντος τοῦ Κυρίου Θ. Βελλάου. Κλεῖν τὸ λαμπρότερον καὶ ἀρμοδιώτερον ἐκβόλεον κτίριον τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἔχει ἱκανὴν εὐρυχωρίαν διὰ τοὺς βουλευτὰς, καὶ ἕνα σειρὰς καθισμάτων διὰ τοὺς ἀκροατὰς· ἀπὸ τοῦ ἐμπάθου εἰς τὴν πόρταν, τὴν κατοπτέρων, εἰσέρχονται οἱ ἀκροατὰ μὲ ἐγγράφου ἀδεῖαν εἰς δὲ τὴν δεύτερον, ἤτοι εἶναι ἡ ἐκκλησία, χωρὶς ἄδειαν εἰσέρχονται δὲ οἱ ἀκροατὰ ταυτοῦ, κατὰ πάσαν συνέδρασιν, ἐκτὸς τῶν μυστικῶν.

Κατὰ τὴν 21 τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου ἔγινεν ἡ ἔναρξις τοῦ νέου τούτου βουλευτηρίου.

Περὶ τὴν τρίτην ἄραν τῆς ἡμέρας ὁ Πρόεδρος τοῦ Σεβαστοῦ Βουλευτικοῦ, συνοδευόμενος παρὰ τῶν βουλευτῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ νέον βουλευτήριον μετὰ πολλῆς τῆς ἀπαιτουμένης εὐταξίας· καὶ κατόπιν αὐτῶν εἰσῆλθε μετ' ὀλίγον ὁ ἱερουργὸς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὁ πανιερώτατος ἅγιος Δημητρίου, μετὰ πολλῶν ἐκλεκτῶν ἱερέων ἐπιφορτισθεὶς δὲ αὐτὸς τὸ τριπλοῦν καὶ κατόπιν τοῦ χριστιανικοῦ ὁπλοῦ, ἐ τῆς Σταυρός· καὶ εὐθὺς ἔψαλεν ἀγιασμὸς, καὶ ὡς, ἐπὶ τὸν ἄλλον ἐκκλησίαν τῆς ἱερᾶς ταύτης τελετῆς, ἀνεγνώσθη παρὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ μία ἐπὶ τούτοις συνεδρίασις μετ' ἐπικλήσεως τοῦ παναγίου Πνεύματος εἰς τὸν βουλευτὰς· ἀφ' οὗ δὲ ἐτελείωσεν ἡ τελετὴ τοῦ ἁγιασμοῦ ἐκήρυξεν ὁ Π. Γραμματεὺς, Κύριος Α. Παπαλέ-

και τυπωνόταν, όπως και τα *Ελληνικά Χρονικά*, σε ένα άλλο από τα τυπογραφικά πιεστήρια που είχε φέρει ο συνταγματάρχης Leicester Stanhope εκ μέρους του Φιλελληνικού Κομιτάτου του Λονδίνου. Το πιεστήριο αυτό είχε αρχικά μεταφερθεί την Αίγινα από τον Μιαούλη, όμως από φόβο εχθρικής επιδρομής είχε μετακινηθεί στην Σαλαμίνα, όπου και τυπώθηκαν τα πρώτα φύλλα της εφημερίδας. Το περιεχόμενό της κάλυπτε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων: πολεμικά γεγονότα κατά ξηρά και θάλασσα, η εμφύλια διαμάχη, η διπλωματία των ευρωπαϊκών κρατών για το ελληνικό ζήτημα. Παράλληλα, με αυτά περιλάμβανε άρθρα πολιτικής θεωρίας, γενικής παιδείας και σχόλια για τη ζωή και τα προβλήματα της πόλης των Αθηνών. Δεν έλειπε και η φιλολογική ύλη, με ποίηση, σχόλια λογίων και διδασκάλων αλλά και πρώιμες αναφορές στην νεοελληνική λογοτεχνία και στο έργο του Ρήγα, του Χριστόπουλου, και του Σολωμού.

Τον Οκτώβριο του 1825 κυκλοφόρησε στο Ναύπλιο η *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*, ημιεπίσημο όργανο της Διοικήσεως, με εκδότη τον Θεόκλητο Φαρμακίδη. Ιδρύθηκε «διά την ανάγκην του να δημοσιεύωνται τα Πρακτικά της Διοικήσεως και να κοινοποιώνται εν τάχει αι ειδήσεις, όσαι μάλιστα μάλιστα αποβλέπουν εις τα συμφέροντα του λαού». Ήταν η μόνη εφημερίδα με πανελλήνιο χαρακτήρα· σκοπός της ήταν η συστηματική και έγκαιρη ενημέρωση της κοινής γνώμης και ξέφευγε από τον τοπικό χαρακτήρα που είχαν οι προηγούμενες εφημερίδες. Αυτό δηλώνεται και στην επιλογή του τίτλου της με τον χαρακτηρισμό «Γενική», δηλαδή «εθνική», αντικατοπτρίζοντας την «γενικότητα» της εξουσίας που ασκούσε η κυβέρνηση σε όλη τη χώρα και τους παράγοντές της. Το Βουλευτικό είχε αποφασίσει ότι εφόσον τα «έξοδα της τυπογραφίας είναι σε βάρος της Διοικήσεως», όλοι οι δημόσιοι λειτουργοί και υπάλληλοι που λάμβαναν μισθό άνω των 200 γροσίων ήταν υποχρεωμένοι να γίνουν συνδρομητές, ώστε να καλυφθούν οι οικονομικές ανάγκες της εφημερίδας.

Η εφημερίδα δημοσίευε τα Πρακτικά του Βουλευτικού και του Εκτελεστικού, αντλούσε ειδήσεις από τις πιο έγκυρες ευρωπαϊκές εφημερίδες και περιλάμβανε άρθρα πολιτικά, δοκίμια για τον πατριωτισμό, σχόλια για την κατάσταση της Ελλάδας, αλλά και κείμενα φιλολογικά, ποίηση, αναφορές για τις ελληνικές αρχαιότητες, δημοσιεύματα εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος. Άλλαξε επανειλημμένα έδρες: από το Ναύπλιο στην Αίγινα, και

στον Πόρο για να μετακινηθεί και πάλι στο Ναύπλιο και πάλι στην Αίγινα, για ένα μήνα στο Άργος, στο Ναύπλιο έως ότου στα τέλη του 1834 εγκατασταθεί οριστικά στην Αθήνα. Στο διάστημα αυτό παραιτήθηκε ο Θ. Φαρμακίδης, ανέλαβε ο Γ. Χρυσίδης, άλλαξε την ονομασία της σε *Εθνική Εφημερίς* (1832) και έγινε αποκλειστικά κυβερνητική (1833), οπότε μετονομάστηκε σε *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τίτλο που εξακολουθεί να διατηρεί έως τις ημέρες μας.

Είναι η εφημερίδα με την οποία, εμείς της Βουλής, συνδεόμαστε με μια ιδιαίτερη σχέση, καθώς με τον ένα ή τον άλλο τρόπο αποτελούμε αναπόσπαστο μέρος του μηχανισμού παραγωγής, χρήσης, διακίνησης και φύλαξής της...

Τελευταία εφημερίδα που κυκλοφόρησε στα χρόνια του Αγώνα ήταν η *Ανεξάρτητος Εφημερίς της Ελλάδος* (29 Ιουλίου 1827-Μάρτιος 1828, Αίγινα 10 Απριλίου 1828-18 Μαρτίου 1829). Εκδότης της ήταν ο «Ύδραίος ναυτικός, υπηρετήσας ως αξιωματικός εις διάφορα πλοία» Παντελής Κ. Παντελής. Λίγα είναι γνωστά για αυτόν εκτός από όσα γράφει ο ίδιος στην εφημερίδα του. Ήταν υπέρμαχος των συνταγματικών θεσμών και ενάντιος σε όλους —άτομα ή ομάδες— που θεωρούσε εμπόδιο και αντίθετους. Επιθυμούσε να βγάλει τον λαό από το «σκότος». Η ειδησεογραφία της εφημερίδας περιοριζόταν στα γεγονότα του πολέμου, κυρίως τα ναυτικά, αλλά η αρθρογραφία ήταν εκτεταμένη σε ζητήματα του δημοσίου βίου και είχε ύφος συμβουλευτικό.

Ολοκληρώνοντας τη σύντομη παρουσίαση των ελληνικών εφημερίδων του Αγώνα, δεν θα ήταν σωστό να παραλείψουμε μια αναφορά και στις ξενόγλωσσες εφημερίδες που εκδόθηκαν περίπου στα ίδια χρόνια. Δίγλωσσες, πολύγλωσσες ή και εξ ολοκλήρου ξενόγλωσσες κύριο στόχο είχαν την ενημέρωση της διεθνούς κοινής γνώμης για τις εξελίξεις του Αγώνα. Πρώτη υπήρξε η βραχύβια παρουσία του *Ελληνικού Τηλέγραφου/Telegrafo Greco* σε τέσσερις γλώσσες (ιταλικά, αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά), στο Μεσολόγγι από τον Ιταλό κόμη Γκάμπα, σύντροφο του λόρδου Βύρωνα. Αργότερα, ο Ιωσήφ Κιάππε, εκδότης της εφημερίδας *Ο Φίλος του Νόμου*, κυκλοφόρησε τη γαλλόφωνη δισεβδομαδιαία εφημερίδα *L' Abeille Grecque* (7 Απριλίου 1827-16 Μαρτίου 1829), αρχικά στην Ύδρα που στη συνέχεια μεταφέρθηκε στην Αίγινα. Η εφημερίδα αυτή ξέρουμε ότι

N°. 36.

L' ABEILLE GRECQUE.

FEUILLE PERIODIQUE HEBDOMADAIRE.

Ecine 30. Avril. 1828. Lundi

Dieu et la Liberté.

GOUVERNEMENT GREC.

Le Président de la Grece.

INSTRUCTIONS GÉNÉRALES.

N°. 1749.

POUR LES COMMISSAIRES EXTRAORDINAIRES DU GOUVERNEMENT DANS LES DIFFÉRENS DÉPARTEMENTS DE LA GRÈCE.

La sollicitude bienveillante des Souverains alliés, et les vœux unanimes du monde civilisé et chrétien, appellent la Grèce à sortir de ses ruines, et à faire conséquemment disparaître de son sol fertile les traces encore sanglantes de la guerre, de la discorde, et de leurs funestes conséquences.

Pour répondre à cet appel, autant que pour satisfaire au besoin pressant qu'éprouve le peuple de jouir des garanties d'une administration régulière et légale, le Gouvernement par son décret sub N. 10. vient d'instituer une nouvelle circonscription administrative dans tout l'État.

Maintenant, à l'effet de procurer au peuple une heure plutôt la jouissance de ces garanties, il a nommé des Commissaires Extraordinaires dans les différens départemens; et il les munit des présentes instructions générales, d'après lesquelles il est de son intention qu'ils règlent leur conduite dans l'exercice de leurs fonctions.

Article 1er.

Leur premier devoir est de reconnaître en personne la situation où se trouvent les habitans du Département qui leur est confié. Ils procederont en conséquence au denombrement des susdits habitans, en les classant dans les catégories suivantes:

A. Propriétaires.
B. Agriculteurs.
C. Bergers.
D. Ouvriers.
E. Marins.
F. Marchands.

Ils inscriront en outre les réfugiés, que les malheurs de la Patrie peuvent avoir amenés dans le Département, ainsi que tout autre ordre d'habitans.

Ils accompagneront ces listes d'observations relatives à la fortune ou à l'indigence, aux moyens ou aux besoins de chacune de ces classes. Selon l'urgence des circonstances ils adresseront au Gouvernement un rapport dans cette partie, avant même qu'ils soient au terme de tous les travaux qui la concernent.

Ayant sous les yeux les lois existantes quant à l'élection et au nombre des Représentans de la Nation au Congrès National, les Commissaires Extraordinaires feront, après avoir inspecté les provinces de leur Département, un rapport à ce sujet, conformément aux ordres que chacun d'eux recevra spécialement.

Arti. 2.

Leur rapport général au sujet du dénombrement n'embrasse que le présent. Dès qu'ils pourront s'occuper de l'avenir, ils s'appliqueront à connaître si dans les différentes paroisses du Département il existe des livres, où soient notés les naissances, et les décès; dans le cas où il n'en existe pas, ils demanderont les ordres du Gouvernement, afin de recevoir des instructions spéciales sur cette matière importante.

Arti. 3.

En arrivant dans chaque province du Département, les Commissaires Extraordinaires doivent prendre connaissance des vœux du peuple, et mettre ainsi le Gouvernement en état d'y faire droit. L'organe par lequel le peuple énonce ses vœux, ce sont les Démogérontes, et il est dès-lors d'un haut interet que ces magistrats, au lieu d'être imposés à la masse par le plus fort, soient légalement choisis par la confiance des citoyens. L'ordonnance ci-jointe détermine d'après la loi le nombre des Démogérontes dans les provinces, villes, bourgs, et villages, règle la forme de leur élection, et définit les fonctions que ces magistrats ont à remplir.

NUMÉRO V. IIe ANNÉE.

COURRIER D'ORIENT,

Journal politique, commercial et littéraire,

PARAISSANT UNE FOIS PAR SEMAINE A DES JOURS INDÉTERMINÉS.

Les lettres et paquets destinés pour la direction du journal doivent être adressés francs de port à PATRAS.
L'abonnement pour la Grèce est de 20 fr. pour 6 mois, et de 40 fr. par an.
Pour les Iles Ioniennes, pour tous les pays étrangers à la Grèce et les bâtiments de station dans la Méditerranée il est de 25 fr. pour 6 mois et de 50 fr. par an.

Patras, lundi 12 janvier 1829.

AVIS.

En France et dans les pays au nord de la France, les personnes qui voudront s'abonner au COURRIER D'ORIENT, sont priées de s'adresser à Paris à M. CASSIN, *rue Taranne n°. 13; ou à M.* LAURENT, *libraire à Toulon, agent du journal. Elles éviteront ainsi une perte de temps considérable, et recevront de suite les numéros les plus récents du Courrier, ou bien la collection complète si elles le désirent.*

(Voyez à la fin du Journal les différentes adresses où l'on peut encore souscrire.)

INTÉRIEUR.

PATRAS.

ORDRE DU JOUR.

Le maréchal-de-camp commandant la troisième brigade annonce avec un vif sentiment de plaisir que grâces aux soins généreux de M. le général Higonet et à l'active coopération de nos braves voltigeurs, la peste peut être considérée comme extirpée de ce pays, mais la misère, l'un de ses plus dangereux aliments, existe encore dans les lazarets grecs, et menace sans cesse d'en répandre de nouveau le fléau par l'impossibilité de détruire les vêtements suspects.

Le Maréchal-de-camp fait à ce sujet un appel à tous les sentiments généreux; et il engage MM. les officiers des deux brigades et de la marine royale à faire déposer chez lui, le vieux linge et les effets dont ils pourront disposer, pour qu'il en fasse l'envoi dans les lieux naguères atteints de la contagion. Là, ils seront distribués aux malheureux renfermés dans les lazarets, tous leurs vêtements seront brûlés, ce qui est le complément des mesures les plus efficaces.

Ainsi, les militaires français, si fiers des vertus de leur Roi, auront imité son noble exemple et rempli ses plus chères intentions.

Le maréchal-de-camp commandant la troisième brigade,

SCHNEIDER.

Patras, le 31 décembre 1828.

MM. les officiers ont répondu à l'appel du général Schneider avec une spontanéité non moins vive que leur générosité a été grande. Il a été déposé une quantité considérable de linge, et la souscription a produit plus de mille francs. Cette somme est employée à confectionner des habillements, lesquels seront repartis entre les Grecs dont les vêtements infectés du virus doivent être livrés aux flammes. Déjà, par les soins du général Higonet, des vivres avaient été distribués pendant son séjour au foyer de l'infection.

Ainsi, l'armée française accomplit une double œuvre de philanthropie! Son courage a chassé les Turcs et rétabli les Grecs dans leurs foyers; sa bienfaisance vêtit et nourrit des malheureux qui, épargnés par la peste, succombaient à la rigueur de la saison et aux horreurs de la faim.

31 *Décembre.* M. Axiotis gouverneur provisoire de Patras est arrivé. Il est entré de suite dans l'exercice de ses fonctions.

2 *Janvier.* Le général Higonet de retour du cordon sanitaire est revenu à Patras, les autorités grecques se sont portées à sa rencontre, M. le docteur S. Pylarinos commissaire du gouvernement grec près l'armée française, a prononcé le discours suivant au nom des autorités et des habitants de la ville de Patras:

« Général,

» Nous venons au devant de vous pour vous » témoigner notre reconnaissance des mesures » sanitaires que vous avez prises, et par lesquelles » notre pays a été préservé du terrible fléau qui, » reparaissant à Calavrita, menaçait d'étendre » ses ravages dans tout le Péloponèse. La pré» voyance de ces mesures nous facilitera les » moyens de purger à jamais notre sol de cette » contagion étrangère à la Grèce, et compagne » obligée des barbares de l'Asie.

» L'illustre chef de l'armée française ne pou» vait mieux confier cette mission, qu'à vous, qui » avez montré une bienveillance chevaleresque » pour les droits de notre infortuné pays, et qui » avez interprété selon votre cœur les vues » grandes et philantropiques de votre auguste » Souverain.

» Daignez, général, offrir nos remerciments » aux braves qui, vous accompagnant dans cette » mission, sont entrés en partage des fatigues » et des dangers.

» Nous avons appris avec regret que vous al» liez bientôt nous quitter; nous espérons que » vous conserverez quelque souvenir de ce pays, » puisse-t-il être aussi long que notre recon» naissance sera durable. Général, quand vous » serez au milieu de cette honorable assemblée » dont vous êtes membre, le témoignage de vos » paroles attestera que nous savons apprécier et » reconnaître les secours désintéressés qu'inspi» rent la persévérance de notre lutte et la sain» teté de notre cause. »

6 *Janvier* Les frégates *la Didon* et *la Sy*rène ont appareillé et sont sorties du golfe ce matin, le 29e régiment de ligne avait été embarqué à leur bord.

—M. Calogérakl consul de Russie à Patras est arrivé dans cette ville.

9 *Janvier* Les frégates que le mauvais temps avait forcées de revenir mouiller sous Patras sont de nouveau sorties du golfe.

—Un bataillon du 46e régiment de ligne a été embarqué sur le vaisseau *la Ville de Marseille*. Le maréchal de camp baron Higonet est monté à bord du même vaisseau pour retourner en France.

La nouvelle du départ du général s'étant répandue dans la ville, les habitants sont accourus sur son passage. Déjà il était suivi du cortége des autorités, et du clergé portant la croix. Avant qu'il mit le pied dans l'embarcation, un prêtre a lu une touchante prière pour appeller sur son voyage les bénédictions du ciel. La multitude qui se pressait autour de lui, a témoigné par de bruyants vivat les regrets que cause son départ. Le général paraissait profondément ému.

— Nous sommes invités par le général Higonet à publier la communication suivante:

Les mesures rigoureuses qui ont été prises par les autorités françaises et grecques, et le froid extraordinaire qui a eu lieu cette année dans les montagnes de la Grèce, ont entièrement fait cesser la peste; depuis la fin du mois de décembre personne n'en a été attaqué, et le nombre des victimes de ce terrible fléau, depuis le mois de novembre qu'il a reparu, se réduit à onze morts au village de Vrachmi, et à quatorze dans la ville de Calavryta.

Certifié, le maréchal de camp commandant le cordon sanitaire,

Baron HIGONET.

Patras, le 9 janvier 1829.

10 *Janvier.* Le général Colocotroni est arrivé dans cette ville, de la province de Kastelosa. Il s'est rendu auprès des généraux français, et il leur a exprimé la reconnaissance de ses compatriotes pour les services rendus par la France à la Grèce. Il a ensuite fait visite aux autorités grecques de Patras. Il est parti aujourd'hui pour Gastouni. Nous croyons que sa tournée a pour but la levée des troupes moréotes; à cet effet, nous écrit-on d'Egine, le général a reçu 27, 000 piastres turques de S. E. le Président.

11 *Janvier.* Le vaisseau *la Ville de Marseille* a mis à la voile.

διακινήθηκε τόσο σε χώρες της Ευρώπης όσο και στην Αμερική. Άλλη, τέλος, ξενόγλωσση εφημερίδα υπήρξε ο *Courrier d' Orient* (6 Δεκεμβρίου 1828-21 Οκτωβρίου 1829).

Γίνεται φανερή η στενή σχέση του ελληνικού Τύπου κατά τη διάρκεια του Αγώνα με το κίνημα του Φιλελληνισμού. Τα περισσότερα τυπογραφεία είχαν φθάσει στον ελλαδικό χώρο με τη φροντίδα Φιλελλήνων, κυρίως του L. Stanhope και του Didot. Συντάκτες εφημερίδων ήταν οι ίδιοι Φιλέλληνες, όπως στην περίπτωση του Ελβετού Μάγερ και των Ιταλών Κιάππε και Γκάμπα. Όσον αφορά τον Θεόκλητο Φαρμακίδη και τον Γεώργιο Ψύλλα ήταν και οι δύο εμποτισμένοι από το πνεύμα του Διαφωτισμού.

Θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι οι εφημερίδες εκδόθηκαν σε πόλεις-κλειδιά της διεξαγωγής του Αγώνα (Αθήνα, Ναύπλιο, Ύδρα, Μεσολόγγι) κατέγραψαν πολεμικά και στρατιωτικά γεγονότα, τις πολιτικές εξελίξεις, θέματα εξωτερικών συμμαχιών και αντιδράσεων, χωρίς να παραβλέπουν σημαντικά θέματα σχετικά με την παιδεία, τα γράμματα, τον πολιτισμό. Αποτύπωσαν τις προσπάθειες του έθνους που αγωνιζόταν για την απελευθέρωσή του από τον μακροχρόνια παγιωμένο οθωμανικό ζυγό και τα εμπόδια που βρέθηκαν στο δρόμο προς την ελευθερία. Αντίπαλοι πολέμιοι προσπάθησαν να καταπνίξουν την Επανάσταση, η ξένη διπλωματία προέβαλε συνεχή προσκόμματα αλλά συχνά, η Επανάσταση πήρε δυσάρεστη και επικίνδυνη τροπή εξαιτίας επίμονων εσωτερικών διχογνωμιών. Τέλος, τα περιοδικά φύλλα, τηρώντας μία στάση σιγουριάς για τη θετική έκβαση, προετοίμασαν τους Έλληνες για τον μετεπαναστατικό, ελεύθερο, δημοκρατικό βίο, μέσα από άρθρα που πραγματεύονταν ζητήματα θεσμών και παιδείας.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Έλλη Δρούλια Μητράκου
Βιβλιοθήκη της Βουλής

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ